

Фармацевтична освіта і мова

Про фармацевтичну і медичну термінологію висловлює свої міркування Любов Петрух, д-р фарм. наук, професор, завідувач кафедри фармацевтичної хімії ЛДМУ ім. Данила Галицького

«КОНСТИТУЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ»

— Вища освіта в Україні реформується, набуває новітніх форм і змісту. Найважливішим її завданням є відродження національних традицій, навчання новітнім знанням, кваліфікаціям, видання українською мовою підручників, посібників, дидактичних засобів, інформаційних систем, — переконана професор Любов Петрух. — На уніфікацію певної терміносистеми безумовно впливає час. Якщо порівняти сучасну українську або будь-яку іншу мову з тими, якими користувалися століття тому, то побачимо очевидні разючі зміни. З'явилися тисячі нових слів, запозичені із загальносвітowego контексту. Відтак, актуальними є питання культури професійної української мови, зокрема, медичної і фармацевтичної.

Вагоме значення для розвитку та утвердження української медичної і фармацевтичної мови і науки мають державні законодавчі документи, що надходять до широкого кола фахівців практичної сфери і науковців державною мовою, яка чимраз більше наближається до граматичної і стилістичної норми, містить доцільні й вмотивовані терміни. Відбувається невпинне інтегрування української фармацевтичної і медичної науки у світову. Видатною подією, яка, власне, й засвідчила цей процес, було створення першого видання Державної фармакопеї України. Вона містить вимоги до методів випробування ліків, до всіх видів лікарських форм, до 100 субстанцій і допоміжних речовин, а також додаткові вимоги, що визначають національні особливості фармацевтичної промисловості України і необхідність взаємодії на фармринку сусідніх країн.

Державну фармакопею України названо «Конституцією лікарських засобів», що гарантує громадянам європейську якість і безпеку ліків. Редагування українського тексту цього видання здійснила старший науковий співробітник відділу з напрямку «Лінгвістична підтримка створення Державної фармакопеї України» (українська мова) ДП «Науково-експертний фармакопейний центр» (м. Харків), доцент, канд. філол. наук Л.Г. Бикова.

«Мова є не лише однією зі стихій народу, а найбільш виразною (досконалою) ознакою його». Академік О. Потебня

УКРАЇНІ — УКРАЇНСЬКУ ТЕРМІНОЛОГІЮ

За словами Любові Петрух, створення українських термінологічних словників має велике значення для розвитку окремих галузей знань, вироблення національної термінології, а також наукової мови загалом, зростання національної самобутності і свідомості. Питання української фахової термінології вкотре постало перед вищою школою і суспільством у 1990 р.

Після прийняття Декларації про Незалежність України на хвилі патріотичного піднесення і з доброї волі ректора Львівського державного медичного інституту, професора, д-ра мед. наук,

академіка АМНУ М. Павловського була створена Видавничу спілка «Словник», у якій 70 вчених із 36 основних медичних і фармацевтичних спеціальностей активно укладали українські медичні словники. Видавничу спілку зі згоди загальних зборів науковців ЛДМУ очолила д-р фарм. наук, професор Л.І. Петрух.

Протягом 1990–1995 рр. працівники кафедри фармацевтичної хімії активно працювали над укладанням українських медичних словників у Видавничій спілці «Словник». Колективними інтелектуальними зусиллями вчених і викладачів були відпрацьовані оптимальні варіанти сучасних слів, термінів, термінологічних словосполучень, понять і тлумачень. Також було продовжено традиції опрацювання, розроблення і вдосконалення термінологічних систем, розпочаті Науковим товариством ім. Т. Шевченка.

Укладений «Орфографічний словник українських медичних термінів» (ОСУМТ, 29 000 термінів) побачив світ у 1993 р., Українсько-латинський-англійський медичний тлумачний словник (УЛАМТС, 33 000 термінів) у двох томах — у 1995 р.

УЛАМТС названо журналістами «книгою сторіччя» — «Liber centurii», фундаментальною працею, вагомих внеском у розвиток медичної термінології.

Про актуальність створеної праці свідчив лист міністра МОЗ України від 19.11.1997 р. до ректорів вищих медичних/фармацевтичних закладів освіти I–IV рівня акредитації щодо вжиття заходів, спрямованих на забезпечення неухильного виконання вимог

У 2006 р. на пропозицію видавництва «Медицина» видати УЛАМТС як «Українсько-латинський-англійський медичний енциклопедичний словник» розпочалася праця над доповненням, виправленням і удосконаленням словникових статей.

У доповіді «Медичні словники України (1990–2007 рр.)» на міжнародній науковій конференції «Українська термінологія і сучасність» (м. Київ, 2007 р.), яку проводив Інститут української мови НАН України, Любов Петрух зазначила, що українські медичні і фармацевтичні терміни становлять єдину наукову терміносистему вчених-медиків, лікарів, провізорів і фармацевтів. Знання і розуміння мовних одиниць (частини слова, окремі слова, фразеологізми), особливостей семантики фахових термінів, створених на грецькій і латинській основі, фахівці черпають зі словникових джерел. Наукова термінологія легко розвивається на основі високого рівня знань розмовної української мови і фахової термінології.

УЛАМТС високо оцінили наукові і практичні медичні й фармацевтичні працівники з Києва, Харкова, Луганська, Черкас, Миколаєва. Їхні

законодавства України про мови стосовно розширення сфери функціонування української мови у навчальних закладах як державної. З цією ж метою 07.08.1999 р. видано Указ Президента «Про розвиток національної словникової бази». Отримано підтримку НАН України щодо видання нового покоління академічних україномовних словників і створення їхнього електронного відповідника для комп'ютерних інформаційних систем. «Житимуть нації, мовою яких говоритимуть комп'ютери» — гасло Першої міжнародної наукової конференції «Проблеми української науково-технічної інформації», яка пройшла у Львові у 1992 р.

Колектив Видавничої спілки «Словник» мав за мету представити весь загал українських медичних термінослів і дати лікарям, провізорам, науковим працівникам, викладачам вищих навчальних медичних і фармацевтичних закладів, а також студентам практичний матеріал для широкого користування.

Комп'ютерне забезпечення для створення словника надала фармацевтична компанія «ЗІ» (директор І.С. Павлиш, м. Львів). В укладанні словника також брала активну участь провізор вищої категорії, завідувач аптеки № 300 (м. Львів) Богдана Іванівна Бубісь, яка протягом двох десятиліть тісно співпрацювала з кафедрою фармацевтичної хімії.

В УЛАМТС мовна система представлена у вигляді двох взаємопов'язаних частин: лексики і граматики. Цей словник містить основні одиниці мови (семантику, граматику, стилістичну інформацію про слово), а також зв'язки між ними (лексичні, синтаксичні, словотворчі).

Словником зручно користуватися, оскільки складені терміни групуються навколо заголовного слова і подаються за алфавітом у даному «гнізді».

Дуже важливо, що словник має покажчик епонімічних термінів. Епонім — це назва явища (наприклад, хвороби), поняття, структури або методу за іменем людини, що вперше виявила або описала їх (набряк Квінке тощо). Також епонімами називають будь-які власні імена, що стали іменами загальними. Власні назви подано найбільш наближено до мови оригіналу. До латинізованих термінів даються українські відповідники, які визначаються як пріоритет.

слова подяки за титанічну працю львівських ентузіастів яскраво підтвердили те, що роз'єднати Україну за мовною ознакою у всі часи намагалися штурно. «Кафедра мовознавства Луганського державного медичного університету із вдячністю приймає ваш великий дар — Українсько-латинсько-англійський медичний словник. Ви зробили дуже корисну справу, яка буде сприяти роботі кафедри мовознавства Луганського ДМУ» (з листа завідувача кафедрою мовознавства Луганського ДМУ І.І. Філатової).

СЛОВНИКОВІ — БУТИ!

У жовтні 2009 р. у Києві відбувся Третій міжнародний конгрес «Українська освіта у світовому часопросторі», де було вироблено стратегію і політику розвитку національної освіти в Україні. На форумі аналізувалися стан, проблеми, перспективи розвитку вищої освіти в українському науково-освітньому просторі, питання підготовки кадрів вищої кваліфікації через аспірантуру і докторантуру, українознавча спрямованість державних стандартів, програм, підручників для вищої школи, інноваційні технології в освіті, проблеми оцінювання якості освіти, стратегія мовної освіти в Україні.

Під час засідання секції «Стратегія мовної освіти в Україні» професор Любов Петрух запропонувала увазі присутніх доповідь «Наукова медична система термінів у новому Українсько-латинсько-англійському медичному енциклопедичному словнику». Обговоривши її, а також виступи науковців з Києва, Донецька, Дніпропетровська, Черкас, Дрогобича, учасники конгресу ухвалили рішення підтримати ініціативу авторського колективу двотомного УЛАМТС щодо видання у видавництві «Медицина» (м. Київ) лексикографічної праці «Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник» у чотирьох томах. Перших два томи словника вийшли у 2012 і 2013 рр. Виданню третього і четвертого завадила війна з Росією. Проте, на щире переконання Любові Петрух, словник у повному обсязі раніше чи пізніше побачить світ, адже саме тепер, як ніколи раніше, українська мова, фармацевтична й медична термінологія викристалізуються, унормовуються і стандартизуються. В аудиторіях вищої школи з уст лектора, викладача, вченого має звучати зразкова літературна українська мова.

Підготувала Лариса Дедишина